

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Dato: 21.10.2011
Deres ref.: 201102591
Vår ref.: 2011/1350

Saksbehandler:
Øyvind Nystøl
oyvind.nystol@uia.no

Besøksadr.: Gimlemoen, Kristiansand
Direkte: 38141077
Faks:

Fagerbergutvalgets utredning NOU 2011:6 - Høring

Det vises til deres brev av 30.5.11 med referanse 201102591

UiAs høringsuttalelse består av to deler:

- Kommentarer til enkelte punkter i utredningen
- Noen momenter og perspektiver som i liten eller ingen grad er nevnt, og som UiA savner.

1. Kommentarer til enkelte punkter i utredningen

Utvalget foreslår et forskningsbarometer som ser forskningsresultater i sammenheng med ressursinnsatsen. UiA mener dette er et viktig supplement og korrektiv til de indikatorene som måler resultatene uten å se på ressursinnsatsen. Institusjoner som har mindre ressurser til forskning viser delvis god effektivitet i utnyttelsen av ressursene.

Når man publiserer indikatorer for å vurdere sammenheng mellom mål, ressurser og resultater i norsk forskning, er det viktig å ha en god kvalitetssikring av hvordan tall i både telleren og nevneren blir definert og beregnet. I tillegg er det viktig å være bevisst på de strukturelle og historisk betingete forskjeller som finnes mellom forskjellige institusjoner i sektoren. For eksempel er stillingsstruktur mellom forskjellige universiteter forskjellig, hvor blant annet UiA har en større andel førstelektorstillinger i vitenskapelige stillinger enn de eldre universitetene har. Når det da på side 103 fastslås at 34 % av de vitenskapelige ansatte ved UiA ikke har produsert publikasjonspoeng i perioden 2006-2009, ligger noe av forklaringen på dette i en høy andel førstelektorstillinger. Ekskluderer man førstelektorstillinger fra statistikken, er det 21,6 % av ansatte i førstestillinger ved UiA som ikke har publisert publikasjonspoeng. Det er fremdeles et for høyt tall, som vi arbeider med å redusere, men tallet er da omtrent like høyt som tallene som ble vist for UiT og NHH (tallene vist for UiO gjelder bare førsteamanuenser og professorstillinger og kan dermed ikke sammenliknes med de tallene vist for de andre institusjoner).

Når det gjelder universitetenes rolle, har alle universitetene også et ansvar i forhold til sin region. Hvordan kan universitetenes betydning for forskning og innovasjon i regionen måles? Finansiering gjennom næringslivet er en litt snever indikator for å måle universitetenes betydning i regionen. Hvilke andre indikatorer finnes? Og hvordan kan man måle betydningen for samfunnet forøvrig?

Kunnskapsdepartementets tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner i 2011 gir flere eksempler og legger et godt grunnlag for slike analyser. Figurene til slutt i denne høringsuttalelsen bygger på en tabell derfra. De viser utviklingen i forsknings- og undervisningsproduktivitet ved UH-institusjonene mellom 2004 og 2010. Dagens UiA og UiS, og de statlige høyskolene (som gjennomsnitt) var alle relativt undervisningsintensive og tilsvarende lite forskningsintensive i 2004. Forskningsintensiteten varierte ganske mye mellom de andre universitetene.

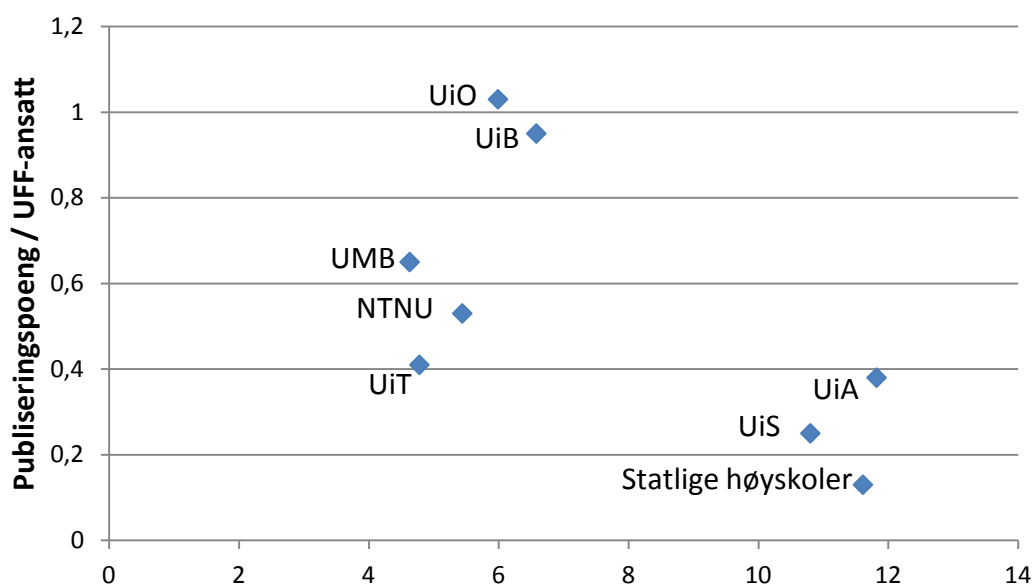
I 2010 er bildet betydelig endret. Forskjellen i forskningsintensitet mellom universitetene er mye mindre. Den største endringen stammer fra økt produktivitet ved de to nye universitetene i Agder og Stavanger. Disse var i 2010 nesten like undervisningsintensive som i 2004, men omtrent dobbelt så forskningsintensive, og er nå kommet på nivå med de etablerte universitetene i forskningsintensitet målt som publiseringspoeng pr UFF-ansatt.

Det kan ligge kvalitetsforskjeller gjemt i disse resultatene, selv om trenden for UiA og UiS er den samme også om en begrenser måling av publiseringspoeng til det høyeste kvalitetsnivået (nivå 2). Tallene må likevel ikke tolkes for vidt. De gamle universitetene har fortsatt en noe høyere andel av sine forskningspublikasjoner på nivå 2. På undervisningssiden er dessuten ikke studiepoeng sammenlignbare på tvers av studier og institusjoner.

Den sterke veksten i forskning ved UiA og UiS mellom 2004 og 2010 burde ha vært viet større oppmerksomhet, ikke primært av hensyn til disse institusjonene, men fordi det kunne bidra til å avklare hva som i hovedsak driver utviklingen i ressursutnyttelse og forskning. Veksten ved UiA og UiS er kommet til tross for at universitetsstatusen for disse ikke innebar noen endring i finansieringen. Minst tre vesensforskjellige drivere til utviklingen kan derfor tenkes:

1. Veksten i forskning ved UiA og UiS er ikke reell. Tallene viser snarere at tellekantsystemet for forskning inneholder store feil og mangler. UiA og UiS har tilpasset seg systemet i større grad enn andre.
2. Veksten i forskning ved UiA og UiS er reell, men ikke bærekraftig. Den har sammenheng med organisatoriske og kulturelle forhold og kortsiktig mobilisering fra lokalmiljøet, knyttet til arbeidet for å oppnå universitetsstatus. Pr 2010 fremstår UiA og UiS som nesten like produktive i forskning som de andre universitetene, men omtrent dobbelt så produktive i undervisning. Dette kan ikke opprettholde i lengden uten økte budsjetter.
3. Veksten i forskning ved UiA og UiS er reell og bærekraftig, og viser at dette ikke handler om økonomiske ressurser, men om å utnytte ressursene effektivt. Med andre ord, UiA og UiS har demonstrert at det er et stort slakk i ressursbruken i hele UH-systemet.

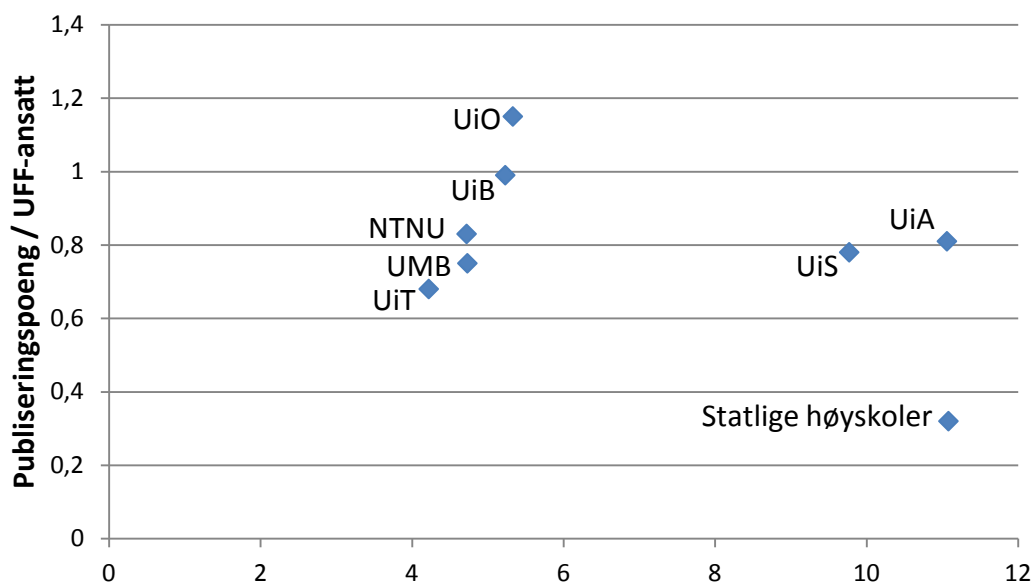
Produktivitet i forskning og undervisning (2004)

Data: Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011, Kunnskapsdepartementet, Tabell 7.6 (s.

Studiepoeng pr UFF-ansatt

Produktivitet i forskning og undervisning (2010)

Data: Tilstandsrapport for høyere utdanningsinstitusjoner 2011, Kunnskapsdepartementet, Tabell 7.6 (s.

Studiepoeng pr UFF-ansatt

Fagerbergutvalget kunne med fordel ha gått noe lengre i å drøfte hvilke av disse og evt. andre forklaringer som synes å ha mest for seg.

Det er viktig at det pågår en stadig forbedring av de indikatorer som velges i et eventuelt forskningsbarometer som er tiltenkt å legges til grunn for tildeling av forskningsmidler. Ved utvikling av indikatorer er det selvsagt viktig å være klar over at de kan styre forskning i større eller mindre grad i en retning som ikke er tilsiktet.

Selv om vi er enige med utvalget i at et slikt forskningsbarometer kan være et godt verktøy i tillegg til eksisterende indikatorer, stiller vi oss spørrende til forslaget om å opprette et forskningsprogram på 30 mill. kr. pr. år over 5-10 år om dette. Det virker som en stor ressursinnsats i forhold til målet.

Når det gjelder forslag om en åpen konkurransearena, er vi enige i at midler til fri forskning er viktig. En utfordring her er at det kreves høy kvalitet for å nå opp i en nasjonal konkurranse om frie midler. For å oppnå denne høye kvaliteten, må en forsker kunne bruke forskningstid for å utvikle gode prosjekter. Det er krevende for UiA-forskerne å nå opp i åpen konkurranse når de i gjennomsnitt har mindre tid til å skrive prosjektsøknader enn sine kolleger ved eldre universiteter, siden UiA har en annen basisfinansiering enn de eldre institusjonene.

Når det gjelder forslaget om Forskerfunn er vi enige med utvalgsmedlemmene Alsos, Læg Reid og Søgne, som ikke støtter dette. Vi slutter oss til deres begrunnelse.

Når det gjelder forslaget om flere doktorgradskandidater, støtter vi dette. Institusjonene bør normalt selv få velge hvilke områder som skal prioriteres, men de bør oppmuntres til å prioritere områder der uteksaminerte doktorgradskandidater kan bli etterspurt på arbeidsmarkedet i fremtiden. Samtidig må institusjonene kunne ta nødvendig hensyn til hvor en har veiledningskompetanse tilgjengelig på kort sikt.

2. Perspektiver og momenter vi savner i utredningen

Til å være en utredning fra et ekspertutvalg mener vi den formidler overraskende lite eksplisitt kunnskap om blant annet følgende sammenhenger:

- Hva er forskningens rolle i samspillet med andre aktører i samfunnet, både regionalt, nasjonalt og internasjonalt?
- Hvordan kan ulike typer institusjoner bidra til økt kunnskap på ulike måter?
- Hvilke forskjeller er det mellom teknisk-naturvitenskapelig, samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning, og hvilke konsekvenser har disse forskjellene for evaluering, organisering og finansiering av forskningen?
- Hvilke faktorer – interne og eksterne – er det som begrenser bevilgninger til forskning i Norge, både fra offentlige og private kilder?

Som et eksempel på hvordan utvalget kunne ha gått dypere inn i dette, vil vi trekke fram bidraget fra professor Bernt-Åke Lundvall ved Aalborg Universitet på utvalgets møte 7. april

2010.¹ Utredningen har noen henvisninger til dette bidraget, men vi mener det burde ha vært løftet mer fram, som en formidling av viktig internasjonal kunnskap på feltet. Spesielt vil vi nevne påpekningen av at samfunnsvitenskapelig og humanistisk forskning er mer kontekstavhengig enn teknisk-naturvitenskapelig forskning, og de konsekvenser dette må ha for både måling av forskningsresultater og forskningens relevans på ulike geografiske nivåer. Vi vil også trekke fram påpekingen av universitets rolle, ikke minst i sin region, som en garantist for å kunne frasortere det som ikke er *reasonably reliable knowledge*, fordi, som Lundvall sier, her kan bevisstløs markedsorientering og bevisst politisk underordning virke undergravende.

En annen lærdom som kan trekkes fra det som står, og det som savnes, i utredningen, er at tilgangen til kunnskap om forskning fra utlandet bør gjøres enda mer synlig og tilgjengelig i politiske, administrative og akademiske miljøer. Her vil vi som et eksempel spesielt trekke fram en rapport fra en ekspertgruppe nedsatt av EU-kommisjonen med tittelen *Challenging Futures of Science in Society: Emerging trends and cutting-edge issues*.² Rapporten tar utgangspunkt i de endringene i forskningens kontekst som har skjedd de siste årene. Et uttrykk for dette er at trender i forskningspolitikken endres over tid. Her ser ekspertgruppen for seg at den gjeldende trend, som blant annet kjennetegnes ved programbaserte forskningsbevilgninger, er i ferd med å bli avløst av økende krav til en *refleksiv vitenskap*, hvor både enkeltforskere og forskerinstitusjoner selv i større grad forventes å reflektere eksplisitt over sin egen virksomhet og dens betydning for mennesker, samfunn og natur, utover “tradisjonelle” verdier som økonomisk vekst og regional utvikling.

---

¹ <http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Fagerbergutvalget/Fagerberg%20opl%C3%A6g%20April%202010.ppt>

² ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/sis/docs/sis_masis_report_en.pdf

Med hilsen

Torunn Lauvdal
rektor

Tor A. Agedal
universitetsdirektør